

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ФАХОВИХ ШКОЛАХ СХІДНОЇ ГАЛИЧНИНИ (1918–1939)

З'ясовано роль громадських організацій у розбудові системи української приватної фахової освіти Східної Галичини в міжвоєнне двадцятиліття. Головні напрями професійної підготовки спеціалістів економічної сфери окреслено на основі детального аналізу навчальних планів і програм, в яких поєднувалися предметно-змістовий та загальноосвітній компоненти навчання. Акцентовано увагу на стратегічному значенні для педагогічної еліти краю національно-патріотичного виховання учнівської молоді. Доведено доцільність застосування позитивних здобутків та ідей тогочасної педагогіки в сучасних умовах реформування освітньої галузі України.

Ключові слова: Східна Галичина, фахове шкільництво, торгівельна школа, купецька гімназія, навчальний план, виробнича практика, позакласна робота.

На етапі становлення та розвитку українського демократичного суспільства відбуваються істотні зрушення й радикальні зміни в усіх сферах громадського життя. Такі процеси детермінують запит на спеціалістів із фундаментальними знаннями, сформованими фаховими вміннями й навичками, які здатні здійснити прорив у стратегічно важливих галузях економіки та вивести її на конкурентоспроможні позиції у світі. Вирішення таких завдань безпосередньо пов'язане з розробкою та застосуванням нових ідей і підходів у теорії та практиці навчання, яке потребує осучаснення змісту освіти й організації навчально-виховного процесу у провідних ВНЗ України. Оновлення загальнодидактичних і методичних принципів, інноваційних підходів до викладання фахових дисциплін спонукає до переосмислення й узагальнення історико-педагогічної спадщини галицьких освітян й кооперативних практиків, яким, в умовах чужоземної польської національно-освітньої політики у міжвоєнний період, вдалося сформувати рідномовну вузькогалузеву модель фахового шкільництва для комплексної профільної підготовки висококваліфікованих торговельних і кооперативних кадрів. Критичне вивчення освітньо-виховних й національно-просвітницьких ідей української приватної освіти Східної Галичини, в розбудові якої провідну роль відіграли громадські об'єднання та організації, дасть змогу виокремити позитивні здобутки вітчизняної педагогіки та використати їх в умовах соціальних перетворень сучасної України.

У ході дослідження виявлено, що в наукових публікаціях, навчальних посібниках, методичних рекомендаціях вітчизняних педагогів Д. Герцюка [1], Т. Завгородньої [3], Т. Савшак [14], В. Стинської [15], Б. Ступарика [16] виокремлено дидактичні вимоги до уроків у початковій і середній школах, охарактеризовано окремі аспекти організації навчально-виховного процесу у фахових освітніх закладах Східної Галичини окресленого періоду, розкрито принципи й методи професійної діяльності тогочасних освітян та ін. Проте належного наукового висвітлення не набули проблеми формування національного фахового шкільництва, зокрема навчально-методичний комплекс приватних освітніх закладів, особливості організації навчальної та позакласної роботи учнів, впровадження в навчальний процес авторських методичних розробок тощо.

З огляду на це **метою** нашого дослідження є вивчення основних принципів і методів організації навчально-виховного процесу в приватних фахових школах Східної Галичини впродовж міжвоєнного періоду.

Складні процеси націотворення на західноукраїнських землях наприкінці ХІХ – в першій третині ХХ ст. відбувалися паралельно з формуванням концепції національної освіти та впровадженням кооперативної ідеї як фундаментальних засад створення власної держави з найвищим рівнем вияву національної свідомості українського народу. Освітня політика Другої Речі Посполитої, яка формувалася під впливом поширення передових педагогічних течій Західної Європи, загострення міжетнічних відносин з поляками, переосмислення українцями власних досягнень у галузі політики, економіки, культури призвело до утвердження національної ідеї як стрижневої в загальнокультурному поступі галичан, який виражався в усвідомленні ними значення рідномовної освіти для духовного відродження української нації.

Суспільні й педагогічні пріоритети громадськості та інтелігенції Галичини у сфері освіти, основні етапи та засоби формування національно свідомого покоління в умовах денационалізації знайшли своє відображення в резолюції, ухваленій загальним з'їздом учителів Галичини у Львові 16 травня 1932 р. з нагоди 50-річчя освітньо-виховного товариства «Рідна школа». Автори даного документу закликали: «1 б) Домагатися такого змісту навчання і виховання (програми, підручники, виховна система), щоб державні і приватні школи всіх типів і ступенів відповідали національним, культурним і суспільним потребам українського народу та спиралися на джерела його культури і традиції. 1 д) Домагатися, щоб Управа українського шкільництва була в українських руках і щоб в українських школах українську молодь вчив і виховував український вчитель. II. Загальний з'їзд звертається до всіх одиниць вчителів і до всього українського громадянства з зазивом зосередити усі сили довкола змагань за українську державну школу всіх типів, за національний зміст школи» [14, с. 446].

Практичним виходом із ситуації обмеженого доступу українців до державних навчальних закладів та занепаду економічного й культурного життя була самоорганізація як засіб самозахисту народу перед економічним, соціальним і національним гнобленням. За твердженням О. Ковалевського, «не маючи своїх шкіл, вчителів, духовенства, не маючи того, що підтримувало б український культурно-національний рух – нам залишалася лише кооперація і просвіта. Це була права і ліва рука українського відродження» [11].

Стратегічними центрами формування національно-свідомої та фахово обізнаної молоді стали громадські об'єднання й організації, які, діючи в складних умовах політичної конфронтації з польськими владними структурами, засновували рідномовні навчальні заклади.

«Рідна школа» як ідейний натхненник українського шкільництва стала центральною освітньою установою яка у міжвоєнне двадцятиліття перейняла провід у ширенні фахових знань. Функціонери товариства скликали «Комісію фахового шкільництва» для регламентації та координації поточної роботи розгалуженої мережі приватних фахових навчальних закладів: однорічних нижчих крамарських шкіл, середніх чотирикласних гімназій та вищих економічно-кооперативних освітніх установ. Необхідною умовою для випускника всіх типів торгівельних шкіл було проходження виробничої практики в кооперативних або комерційних підприємствах.

Експерти комісії розробляли навчальні плани і програми для рідномовних торгівельних шкіл на основі опрацювання та критичного аналізу крайових і закордонних навчально-методичних розробок, підготовлених провідними вітчизняними й іноземними педагогами.

До обов'язкових фахових навчальних дисциплін в одно- і дворічних крамарських школах, згідно з новими напрацюваннями комісії, належали: організація і техніка торгівлі, товарознавство, торгівельна арифметика і калькуляція, книговедення, кооперація. Релігію, українську і польську мови, руханку (фізкультура – Г. Ш.) й науку про здоров'я було включено до циклу загальнообов'язкових допоміжних навчальних предметів [8, с. 105].

У середніх чотирикласних купецьких гімназіях спектр фахових дисциплін у перших трьох класах та загальна кількість годин, що припадали на їх вивчення, значно збільшувалася. Окрім обов'язкових фахових дисциплін, вивчали ще господарську географію та науку про народне господарство. Допоміжними і тісно пов'язаними з професійними знаннями стали: природничі науки, німецька мова з листуванням та господарська історія і устрій. Перелік допоміжних, але безпосередньо не пов'язаних з фаховим навчанням, був ідентичним із нижчими крамарськими школами, а до надобов'язкових віднесено стенографію і машинопис.

На четвертому році навчання, коли впроваджувалася кооперативна спеціалізація, з'явилися вузькогалузеві спеціальні навчальні предмети, вивчення яких поглиблювали та зміцнювали практичні знання майбутніх фахівців кооперативної справи. До переліку кооперативних дисциплін навчального плану увійшли: кооперативне рахівництво, енциклопедія сільського господарства, організація і практика рільничих кооперативів, ревізія і люстрація кооперативів, наука про податкові, поштові і залізничні приписи, кооперативний закон кооперативний статут, економіка, взірцевий магазин, товарознавство, усні і письмові вправи кооперативної пропаганди, робітничі кооперативи, господарська географія із загальним 28-годинним тижневим навантаженням [8, с. 105]. Навчальний процес впродовж четвертого року навчання тривав п'ять днів, а на шостий день тижня учні проходили практику в місцевих кооперативних спілках та комерційних установах.

Згідно з альтернативним навчальним проектом виробнича практика була включена до навчального плану (8 год. на тиждень), а до циклу обов'язкових спеціалізованих навчальних дисциплін увійшли: релігія, українська, польська і німецька мови, фізкультура, переробка і торгівля продуктами рільництва, практичне товарознавство, торгівля споживчими продуктами, баланс, кооперативне законодавство, ревізія кооперативів, практика, кооперативні вправи [8, с. 107].

Навчальний план чотирикласних купецьких гімназій, автором якого став А. Ковалисько, був узгоджений із міністерським планом і передбачав кооперативну спеціалізацію на четвертому році навчання. Свідченням цього було запровадження вузькоспеціалізованих навчальних предметів (організація і техніка кооперативної торгівлі, історія і ідеологія кооперації, суспільна економія, торгівельно-кооперативна арифметика і калькуляція, кооперативне книговедення, німецька мова з кореспонденцією) в четвертому випускному класі гімназії. Такий підхід в організації навчально-виховного процесу надавав можливість випускникам купецьких гімназій працевлаштовуватися в діючих кооперативних і торгівельних підприємствах [8, с. 107].

Згідно з навчальним планом чотирикласних економічних гімназій, який розробив К. Коберський, фаховими навчальними дисциплінами, обов'язковими для вивчення впродовж усього періоду навчання стали: господарська географія, товарознавство, арифметика і калькуляція, історія та ідеологія кооперації. Релігія, українська, польська і німецька мови, загальна історія Європи, гігієна, природа, фізкультура, наука про сучасну Польщу сформували цикл загальноосвітніх і допоміжних дисциплін для майбутніх економістів.

Навчальні плани та програми, розроблені Комісією фахового шкільництва, були покладені в основу навчальної діяльності всіх приватних україномовних фахових шкіл.

Зокрема, торгівельна школа «Просвіти» у Львові, яка у 1924 р. відійшла у підпорядкування «Рідної школи», надавала теоретичну і практичну підготовку молоді для роботи в торгівельних, банківських і промислових, а також кооперативних установах [4, с. 439]. Із цієї метою вводились нові навчальні дисципліни (релігія, українська, польська і німецька мови, історія, каліграфія, фізкультура як загальнообов'язкові, а книговедення і контора, ділове листування, купецькі рахунки, товарознавство, економічна географія, кооперація та наука про торгівлю як фахові) згідно з новим навчальним планом для аналогічних освітніх закладів.

В основу освітньої стратегії торгівельної школи було покладено кооперативне виховання, що проявилось в запровадженні кооперативної науки як загальнообов'язкового предмету в усіх класах. Вивчення кооперації полягало в ознайомленні учнів із зародженням спільництва в різних етнографічних регіонах і його значенням для економічного поступу, основними видами кооперативних об'єднань та загальними принципами їхньої роботи, кооперативним законодавством, міжнародною організацією спільництва, основами кооперативного виховання, економією, купецькою і політичною арифметикою, діловим листуванням, торгівельним, промисловим і кооперативним законами та товарознавством [5]. Кооперативна наука лягла в основу інших фахових дисциплін. Наприклад, під час вивчення книговедення і листування наводилися приклади з кооперативної практики, у викладанні товарознавства акцент робили на особливостях торгівлі кооперативними товарами та їх якійсній характеристиці.

Підручниками в перших двох класах затверджено праці А. Гаврилка «Кооператива, від якої походить споживча кооперація», «Підстави кооперації», «Кооперативи рільників», В. Татоміянца «Вступні відомости про кооперацію», у третьому – кооперативний закон, взірцеві статuti РСУК і «Кооперативний Буквар» К. Коберського, посібники: «Організація господарсько-споживчих кооперативів» й «Організація райфайзенки», лекції з історії української кооперації під редакцією К. Коберського [12, с. 5].

З 1930/1931 н. р. у торгівельній школі запроваджено нові вимоги до проведення випускних іспитів, згідно з якими вводився письмовий екзамен з української мови, ділового листування (листи українською, польською та німецькою мовами, надруковані на машинці, і листи, написані стенографічно), книговедення поєднане з купецькою арифметикою. На усному іспиті перевіряли засвоєння господарських знань, зокрема щодо економічних відносин Польщі і сусідніх держав, торгівлі та товарознавства [4, с. 440].

Докладно продумана методична та навчально-виховна праця учителів школи сприяла зростанню її популярності та залученню значної кількості абітурієнтів. У 1933/1934 н. р. чисельність учнів зросла до 149 осіб., з них 90% – українці [7].

Випускники торгівельної школи, згідно навчального плану, проходили обов'язкову практику у крайових повітових кооперативних «централях», а найталановитіші працевлаштовувались у кооперативних, банківських та торгівельних установах [10].

У результаті реорганізації професійного шкільництва в Польщі Львівська торгівельна школа в 1937/1938 н. р. змінила статус на купецьку гімназію (рівнозначну новітнім шестикласним гімназіям). Заклад готував торгівельний персонал для середніх та великих підприємств завдяки насиченню програми торгівельними та кооперативними дисциплінами на основі розроблених Комісією фахового шкільництва навчальних планів [17].

У майбутньому члени «Рідної школи» планували відкрити економічно-кооперативний інститут для випускників середніх шкіл, завданням якого визначено підготовку нової кадрової генерації кооперативних діячів. Впродовж першого курсу навчання передбачалося охопити загальні господарські дисципліни, другого – лише кооперативні, а на третьому році вводилась вузька кооперативна спеціалізація (кредитна, споживча, закупівельна, збутова та молочарська). У такий спосіб мала бути сформована повна трирічна вища українська кооперативна школа. Окрім неї, надалі існувала б чотирирічна торгівельна школа, четвертий рік якої передбачав надання кооперативної підготовки [6, с. 3].

Д. Коренець впродовж 1928–1929 рр. розробляв пілотний проект навчального плану для економічно-кооперативного інституту. До загальних господарських дисциплін, які мали вивчати студенти першого курсу, належали: купецька і політична арифметика, книговедення, організація і техніка торгівлі, торгівельне і промислове право, господарська географія, товарознавство, кооперація, а також передбачалося опанування технікою стенографії, чужою (німецькою) мовою та машинописом. Кооперативна спеціалізація на другому курсі забезпечувалася викладанням вузькогалузевих навчальних дисциплін, а саме: основи і сучасний стан кооперації, кооперативне законодавство, кооперативна економічна політика, кооперативне книговедення, кооперативні рахунки і калькуляція, кооперативна організація і практика всіх видів, стилістика, організація торгівельних і промислових підприємств, ревізія кооперативів, культурно-освітня діяльність кооперативів, наукова організація праці та кооперативна пропаганда. На третьому році навчання планувалося збільшити кількість годин на практичні заняття в галузевих кооперативних спілках та установах і вивчати предмети, безпосередньо пов'язані з організацією професійної діяльності в них.

Першу спробу реалізувати цей освітній проект здійснено в 1929/1930 н. р., коли при Львівській торгівельній школі для випускників третього класу було започатковано вищий кооперативний курс [9, с. 105]. Його програма передбачала вивчення теорії та історії світової й української кооперації, кооперативного закону, рахівництва, науки про податки, вантажного транспорту, політичної економії, організації і практики кооперації, енциклопедії сільського господарства, молочарської техніки і книговедення, організації торгівлі та промислу, проведення семінарів, вправ у лабораторіях, молочарської практики і кооперативної ревізії. Предмети викладали М. Капуста, Д. Коренець, О. Луцький, А. Мудрик, В. Ольховий, Ю. Павликовський, В. Старосольський, Е. Храпливий [13]. У 1930-х роках цей курс не розпочато через малу кількість охочих та брак фінансових коштів, що звело нанівець намагання створити багатоступеневу структуру українського торгівельного шкільництва [5].

Такі реорганізаційні процеси відбувалися в контексті впровадження ідей реформаторської педагогіки, яку галицькі освітяни пов'язували із змінами культурно-політичного і соціально-економічного життя. Навчальні плани та програми орієнтувалися на вік і психічний розвиток дитини, пропонували не конкретні

теми навчання, а лише загальні напрямки й декілька варіантів їх виконання, залишали вчителю повну свободу щодо вибору матеріалів та змісту, яким можна заповнити визначені програмою межі.

Ефективність навчально-виховного процесу в приватних фахових школах забезпечувалася шляхом застосування різноманітних форм уроків (лекція, практичне заняття, виробничий семінар, бесіда), методів практичної діяльності учнів (письмові практичні вправи, самостійне виконання виробничих робіт) та інноваційних форм організації навчання (виробничі екскурсії); впровадження комплексної програми проходження виробничої практики випускниками навчальних закладів, організації позакласної роботи учнів (диспути, обговорення рефератів, проведення вечорів кооперації, заснування учнівських кооперативів), забезпечення повноцінного дозвілля учнівської молоді (гуртки, перегляд фільмів тощо).

Доброзичлива атмосфера в стінах рідномовних освітніх закладів сприяла активізації навчальної діяльності учнів впливала на формування їх моральної і громадянської позиції.

Яскравим прикладом багатогранності шкільного життя слугує позакласна робота учнівської молоді торгівельної школи (1924–1939), яка щотижня організовувала наукові семінари, на яких зачитувалися лекції, реферати на господарську тематику, які зазвичай викликали гострі дискусії. Самостійну громадську позицію вихованці закладу висвітлювали на шпальтах учнівської газети «Журавель» [2].

Виконання загальнообов'язкових навчальних планів і програм для українських приватних фахових шкіл різного профілю та рівнів забезпечувалося чисельною кількістю науково-методичних видань і посібників, авторами яких були відомі кооперативні діячі та педагоги: А. Гаврилко, К. Коберський, Б. Мартос, А. Ничай, П. Панченко, Дж. Рессель, І. Стернюк, М. Туган-Барановський, Є. Храпливий та Е. Шахнович. Ця література стала наочним відображенням суспільних перетворень, які відбулися в царині кооперації, і слугувала настільними книгами для кооператорів-практиків у процесі підвищення професійного рівня та кваліфікації.

Програмні засади навчального процесу в україномовних фахових школах Східної Галичини також були тісно пов'язані з проблемами статусу і вивчення рідної української мови, всесвітньої та історії рідного краю, збереження народних звичаїв та обрядів, релігії як ознак і засобів виховання національної ідентичності.

Вивчення суспільнознавчих дисциплін опиралося на засади «нового виховання», які розглядали навчання як засіб виховання, самовиховання та розвитку дитини, основу якого творили знання про власну історію, географію, літературу, мистецтво тощо.

Ідеї реформаторської педагогіки вплинули на зміст шкільного курсу та розвиток методики навчання історії в Галичині. Новітні тенденції у вітчизняній педагогічній думці сприяли становленню історії як самостійної навчальної дисципліни, збільшенню кількості годин на її вивчення, уведенню наукового плану, який передбачав перегрупування матеріалу та формування нового підходу до тлумачення історичних подій [14, с. 449].

Навчання історії в українських школах було погоджено із державними вимогами щодо змісту, форм та методичного забезпечення. У 30-их рр. ХХ ст. завершено розробку змістового циклу українознавства, до якого увійшла історія, а його метою стало формування національної свідомості учнів, збереження ознак національної ідентичності у складних умовах іноетнічного оточення.

Стратегічного значення у формуванні національної свідомості української молоді педагогічна еліта краю надавала вивченню рідної мови. Із цією метою було розроблено численні авторські проекти програм з української мови, які поєднували принципи науковості, систематичності, наочності, доступності, зв'язку теорії з практикою, індивідуального підходу до учнів, емоційності, регіоналізму та ін. [16, с. 128].

Навчально-методична література з української мови сприяла формуванню й удосконаленню дидактичних основ навчального процесу, підвищувала загально-освітній та культурний рівень випускників шкіл, а працюювані галицьких педагогів заслуговують на творче використання в навчально-виховному процесі освітніх закладів сучасної України.

Висновки. Організація навчально-виховного процесу у фахових школах Східної Галичини досліджуваного періоду відбувалася в складних суспільно-політичних і соціально-економічних умовах, що відображалася на дидактичних й методичних основах вивчення навчальних дисциплін. Тематичне насичення навчальних програм приватних шкіл залежало від їх галузевого спрямування. У торгівельних навчальних закладах опановували купецький хист завдяки вивченню профільних дисциплін: купецьких рахунків, політичної арифметики, книговедіння і контори, ділового листування, економії, товарознавства, економічної географії, кооперації, науки про торгівлю і закон, іноземних мов та стенографії. До головних рис організації навчальної діяльності учнів у фахових навчальних закладах Галичини першої третини ХХ ст. належали: стабільність і збалансованість навчальних планів; варіативність і творчий характер навчальних завдань, що стимулювало творчі здібності учнів; високий рівень професійної підготовки учителів гімназій, серед яких були автори підручників, вчені та громадські діячі. Нагромаджений історико-педагогічний досвід у продукуванні висококваліфікованих кадрів на національних засадах є цінним і повчальним у контексті цілісної реорганізації професійної освітньої системи в незалежній українській державі. Адже тогочасні навчально-виховні й методичні ідеї зберігають свою актуальність і нині, а їх критичне наукове переосмислення та застосування на практиці сприятиме розбудові економічного напрямку освіти у ХХІ ст.

Перспективи подальших досліджень. Детального вивчення в контексті проанонсованої проблематики потребують питання, пов'язані з формами організації навчання у фахових освітніх закладах, принципами навчально-виховної діяльності і профорієнтаційною роботою серед учнівської молоді тогочасних державних і приватних шкіл.

Використана література:

1. Герцюк Д. Розвиток української приватної школи в Галичині (кінець XIX – перша третина XX ст.) / Дмитро Герцюк // Вісник Львівського університету. Серія педагогіка. – Львів, 2010. – Вип. 6. – С. 221.
2. До українського купецтва // Український купець, імпортер, експортер. – Ужгород, 1926. – 1 мая. – Чис. 1. – С. 2.
3. Завгородня Т. Дидактична думка в Галичині (1919–1939 роки) / Т. Завгородня. – Івано-Франківськ : Плай, 1998. – 167 с.
4. Коренець Д. 20-ліття нашої торговельно-кооперативної школи (5.X.1911–5.X.1931) / Д. Коренець // Кооперативна Республіка. – Львів, 1931. – Чис. 12. – С. 434–443.
5. Коренець Д. 25-ліття торговельної школи «Р. Ш.» / Денис Коренець // Рідна школа. – Львів, 1935. – Чис. 6. – С. 306.
6. Коренець Д. Наука кооперації в українській торговельній школі у Львові / Д. Коренець // Господарсько-кооперативний часопис. – Львів, 1933. – Чис. 40. – С. 2–3.
7. Коренець Д. Наша торговельна школа в шкільнім році 1933–1934 / Д. Коренець // Рідна школа. – Львів, 1934. – Чис. 13–14. – С. 232.
8. Коренець Д. Організація торговельно-кооперативного шкільництва / Д. Коренець // Рідна школа. – Львів, 1935. – Чис. 2. – С. 104–107.
9. Коренець Д. Організація торговельно-кооперативного шкільництва / Д. Коренець // Рідна школа. – Львів, 1935. – Чис. 2. – С. 104–107.
10. Коренець Д. Практика для учнів торговельної школи / Д. Коренець // Господарсько-кооперативний часопис. – Львів, 1933. – Чис. 48. – С. 5.
11. Ковалевський О. Національна чи міщанська кооперація / О. Ковалевський // Господарсько-кооперативний вісник. – Львів, 1928. – Чис. 17. – С. 1.
12. Левицький В. Виховуючо-навчальна праця нашої кооперації / В. Левицький // Господарсько-кооперативний часопис. – Львів, 1933. – Чис. 39. – С. 5 ; Чис. 40. – С. 5–7.
13. Праця семінара економіки й кооперації на вищому кооперативному курсі РСУК // Кооперативна Республіка. – Львів, 1930. – Чис. 4. – С. 145.
14. Савшак Т. Історія як засіб виховального навчання в українських галицьких гімназіях від середини XIX ст. – до початку Другої світової війни в аспекті національно-мовної освіти / Т. Савшак // Рідне слово в етнокультурному вимірі : зб. наук. праць / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – Дрогобич : Посвіт, 2016. – С. 444–451.
15. Стинська В. Система шкільництва в Галичині (кінець XIX – початок XX ст.) : монографія / В. Стинська. – Івано-Франківськ : Гостинець, 2007. – 180 с.
16. Ступарик Б.М. Національна школа : витоки і становлення : навчально-методичний посібник. / Б.М. Ступарик. – Київ : ІЗМН, 1998. – 336 с.
17. ЦДІАУ у Львові, ф. 179, оп. 4, спр. 2266, 32 арк.

References:

1. Hertsyuk D. Rozvytok ukrainkoï pryvatnoï shkoly v Halychyni (kinets KhKh – persha tretyna KhKh st.) / Dmytro Hertsyuk // Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia pedahohika. – Lviv, 2010. – Vyp. 6. – S. 221–228.
2. Do ukrainkoho kupetstva // Ukrainkyi kupets, importer, eksporter. – Uzhhorod, 1926. – 1 maia. – Chys. 1. – S. 2.
3. Zavorodnia T. Dydaktychna dumka v Halychyni (1919 – 1939 roky) / T. Zavorodnia. – Ivano-Frankivsk : Plai, 1998. – 167 s.
4. Korenets D. 20-littia nashoi torhovelno-kooperatyvnoi shkoly (5.Kh.1911–5.Kh.1931) / Denys Korenets // Kooperatyvna Respublyka. – Lviv, 1931. – Chys. 12. – S. 434–443.
5. Korenets D. 25-littia torhovelnoi shkoly «R. Sh.» / Denys Korenets // Ridna shkola. – Lviv, 1935. – Chys. 6. – S. 306.
6. Korenets D. Nauka kooperatsii v ukrainkii torhovelniï shkoli u Lvovi / Denys Korenets // Hospodarsko-kooperatyvnyi chasopys. – Lviv, 1933. – Chys. 40. – S. 2–3.
7. Korenets D. Nasha torhovelna shkola v shkilnim rotsi 1933–1934 / Denys Korenets // Ridna shkola. – Lviv, 1934. – Chys. 13–14. – S. 232.
8. Korenets D. Orhanizatsiia torhovelno-kooperatyvnoho shkilnytstva / Denys Korenets // Ridna shkola. – Lviv, 1935. – Chys. 2. – S. 104–107.
9. Korenets D. Orhanizatsiia torhovelno-kooperatyvnoho shkilnytstva / Denys Korenets // Ridna shkola. – Lviv, 1935. – Chys. 2. – S. 104–107.
10. Korenets D. Praktyka dlia uchniv torhovelnoi shkoly / Denys Korenets // Hospodarsko-kooperatyvnyi chasopys. – Lviv, 1933. – Chys. 48. – S. 5.
11. Kovalevskyy O. Natsionalna chy mishchanska kooperatsiia / O. Kovalevskyy // Hospodarsko-kooperatyvnyi visnyk. – Lviv, 1928. – Chys. 17. – S. 1.
12. Levytskyi V. Vykhovuiucho-navchalna pratsia nashoi kooperatsii / V. Levytskyi // Hospodarsko-kooperatyvnyi chasopys. – Lviv, 1933. – Chys. 39. – S. 5 ; Chys. 40. – S. 5–7.
13. Pratsia seminaru ekonomiky y kooperatsii na vyshchomu kooperatyvnomu kursu RSUK // Kooperatyvna Respublyka. – Lviv, 1930. – Chys. 4. – S. 145.
14. Savshak T. Istoriiia yak zasib vykhovvalnoho navchannia v ukrainkykh halytskykh himnaziiakh vid seredyny XIX st. – do pochatku Druhoï svitovoi viiny v aspekti natsionalno-movnoi osvity / T. Savshak // Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri : zb. nauk. prats / Drohobyskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Ivana Franka. – Drohobych : Posvit, 2016. – S. 444–451.
15. Stynska V. Systema shkilnytstva v Halychyni (kinets XIX – pochatok XX st.) : monohrafiia / V. Stynska. – Ivano-Frankivsk : Hostynets, 2007. – 180 s.
16. Stuparyk B. M. Natsionalna shkola : vytoky i stanovlennia : navchalno-metodychnyi posibnyk. / B. M. Stuparyk. – Kyiv : IZMN, 1998. – 336 s.
17. TsDIAU u Lvovi, f. 179, op. 4, spr. 2266, 32 ark.

Шайнер А. И. Принципы организации учебно-воспитательного процесса в профессиональной школы Восточной Галиции (1918–1939)

Определена роль общественных организаций в развитии системы украинского частного профессионального образования Восточной Галичины в межвоенное двадцатилетие. Главные направления профессиональной подготовки специалистов экономической сферы очерчены на основе детального анализа учебных планов и программ, в которых совмещались предметно смысловой и общеобразовательный компоненты обучения. Акцентировано внимание на стратегическом значении для педагогической элиты края национально-патриотического воспитания учащейся молодежи. Доказана целесообразность применения положительных достижений и идей тогдашней педагогики в современных условиях реформирования образования Украины.

Ключевые слова: Восточная Галичина, профессиональное образование, торговая школа, купеческая гимназия, учебный план, производственная практика, внеклассная работа.

Shainer H. I. Principles of organizing educational process in vocational schools of East Galicia (1918–1939)

The role of public organizations in the development of the Ukrainian private vocational education system of Eastern Galicia in the interwar period has been clarified. Main directions of specialists' professional training in the economic sphere are outlined on the basis of a detailed analysis of curricula and syllabuses that combined the subjective and content as well as general educational components of education. The emphasis is placed on the educational elite being able to provide the student youth with national and patriotic upbringing. The expediency of using positive achievements and ideas of contemporary pedagogy in the modern conditions for reforming the educational branch of Ukraine has been proved.

Key words: Eastern Galicia, vocational schooling, commercial school, merchant gymnasium, curriculum, on-the-job training, extra-curricular work.